

فهرست مطالب

فصل ۵ اصول بازدید منزل و فرایند پرستاری در بررسی وضعیت سلامت خانواده

۴۸	فرایند پرستاری خانواده
۶۰	بازدید منزل
۸۵	تغذیم قرارداد با خانواده‌ها

فصل ۶ خشونت و سوءرفتار با انسان

۷۰	عوامل اجتماعی مؤثر بر خشونت
۷۴	خشونت علیه دیگران یا خود
۷۷	خشونت و سوءرفتار در خانواده
۸۹	دراحت، پرستاری

فصل ۷ خانواده‌های آسیب‌پذیر

۹۹	آسیب‌پذیری
۱۰۰	عوامل مؤثر بر آسیب‌پذیری خانواده
۱۰۱	پیامدهای آسیب‌پذیری
۱۰۱	نقش پرستار
۱۰۱	فرایند پرستاری در مراقبت از افراد و خانواده‌های آسیب‌پذیر

فصل ۸ معلولیت

۱۰۶	درک معلولیت
۱۰۷	محاسبه آمار معلولان
۱۱۰	اثرات معلولیت
۱۱۴	جمعیت‌های خاص
۱۱۴	مسایل خاص
۱۱۶	نقش پرستار

فصل ۹ معضلات مصرف الكل، تنبایک و سایر داروها در جامعه

۱۲۲	مشکلات ناشی از مصرف ATOD
۱۲۵	داروهای روان‌گردان
۱۲۹	عوامل مستعدکننده/مشارکتکننده

فصل ۱ مفهوم خانواده و انواع آن، خانواده از دید اسلام

۷	تعريف خانواده و انواع آن
۴	خانواده از دید اسلام
۵	پرستاری خانواده
۶	چهار رویکرد در پرستاری خانواده
۸	معرفی تنوری‌هایی برای کار با خانواده
۱۲	چالش‌های سیاست اجتماعی و خانوادگی

فصل ۲ ساختار و فعالیت‌های خانواده

۱۶	عملکرد خانواده
۱۶	ساختار خانواده
۱۹	فسار، تضاد و تزايد نقشی
۲۱	ارتباط در خانواده
۲۱	تصمیم‌گیری در خانواده

فصل ۳ سلامت خانواده بحران در خانواده

۲۴	سلامت خانواده
۲۴	خانواده‌های سالم
۲۵	مخاطرات سلامتی
۲۶	مخاطرات اصلی سلامت خانواده و مداخلات
۳۲	پرستاری
۳۲	بحران و ویژگی‌های آن
۳۳	بحران در خانواده
۳۳	تطابق خانواده

فصل ۴ مراحل تکامل خانواده: وظایف و نیازهای سلامتی در هر مرحله

۳۸	مفاهیم تنوری تکامل خانواده
۴۴	کاربرد تنوری چرخه زندگی و تکامل خانواده برای خانواده جوانز
۴۶	نقاط قوت و ضعف

فصل ۱۰ طلاق

پیشگیری اولیه و نقش پرستار	۱۳۰
پیشگیری ثانویه و نقش پرستار	۱۳۳
پیشگیری ثالثیه و نقش پرستار	۱۳۸
پیامدها	۱۴۲

پیوست

نمایه	۱۵۳
منابع و مأخذ	۱۵۷

ساختار و فعالیت‌های خانواده

رئوس مطالب

- عملکرد خانواده
- ساختار خانواده
- نقش‌های خانواده
- نئاش، راهنم کننده
- نقش‌های خانه‌داری و مراقبت از کودک
- من اجتماعی کردن
- نقش بیمار
- شکار، نضاد و تزايد نقشی
- فشار نقشی
- تصاد نقشی
- تزايد نقشی
- ارتباط در خانواده
- تصمیم‌گیری در خانواده

اهداف

- در پایان این فصل دانشجو باید بتواند:
- ۱. ساختار و عملکرد خانواده را توصیف کند.
- ۲. تغییرات عملکردی و ساختاری خانواده را تجزیه و تحلیل کند.
- ۳. با بررسی نقش‌های اعضاي خانواده، مسائل مربوط به نقش مثل فشار، تضاد یا تزايد نقشی را در خانواده شناسایی کند.
- ۴. در مورد الگوهای ارتباط مؤثر و غیرمؤثر در خانواده به بحث و بررسی پردازد.

کلمات کلیدی

- ارتباط^۱
- تزايد نقشی^۲
- تصمیم‌گیری^۳
- تصاد نقشی^۴
- ساختار خانواده^۵
- عملکرد اجتماعی کردن^۶
- عملکرد اقتصادی^۷
- عملکرد تولیدمثل^۸
- عملکرد خانواده^۹
- عملکرد عاطفی^{۱۰}
- عملکرد مراقبت سلامتی^{۱۱}
- فشار نقشی^{۱۲}
- نقش‌های خانواده^{۱۳}

خانواده، در عین حال که بخش اساسی جامعه می‌باشد خود، یک سیستم است که در پاسخ به تغییرات اجتماعی رو به رشد و در حال شکل‌گیری، در حال تغیر و تحول است. پرستاران برای اینکه بتوانند به بهترین شکل ممکن خدمت‌رسانی کنند، باید در جهت شناخت خانواده‌ها تلاش کنند. گاهی اوقات درک و شناخت خانواده‌ها از طریق چارچوب دقیق ساختار و عملکرد مفید خواهد بود، زیرا داشن ساختار و عملکرد خانواده برای درک نحوه تأثیر خانواده‌ها بر سلامتی و بیماری ضروری است. پرستارانی که با ساختارها و عملکردها آشناشی دارند، می‌توانند با استفاده از مداخلات مبتنی بر شواهد نسبت به توانمند کردن خانواده‌ها اقدام کنند. در این فصل با دو مفهوم عملکرد و ساختار خانواده آشنا می‌شویم.

1. Communication
2. Role overload
3. Decision making
4. Role conflict
5. Family structure
6. Socialization function
7. Economic Function
8. Reproductive function
9. Family Function
10. Affective function
11. Health care function
12. Role strain
13. Family roles

عملکردی خانواده‌ها دارند. پرستاران با کمک به خلوص برای تشخیص منابع اجتماعی و حمایتی طی مراحل رسانیدن خانواده و بحران‌های سلامتی، تبدیل به عامل درمند می‌شوند.

ساختار خانواده

ساختار خانواده مجموعه منظمی از روابط درون خانواده بین خانواده و سایر سیستم‌های اجتماعی است. ساختار خانواده به خصوصیات و جمعیت‌شناسنامه (جنس، سن، تعداد اعضایی که واحد خانواده را تشکیل می‌دهند، برمی‌گردند) به طور ویژه‌تر، ساختار خانواده، نقش‌ها و موقعیت‌اعضای خانواده را تعریف می‌کند.

سناریوهای خانواده در طول زمان، برای رفع نیازهای خانواده و جامعه، تغییر یافته است. سرعت بسیار زیاد تغییر ایجاد شده در ساختار، ارزش‌ها و روابط، کار با خانواده‌ها در اغاز قرن ۲۱ هیجان‌انگیز و چالش برانگیز می‌کند. تعیین ساختار خانواده باید جنبه‌های زیر را در نظر گرفت:

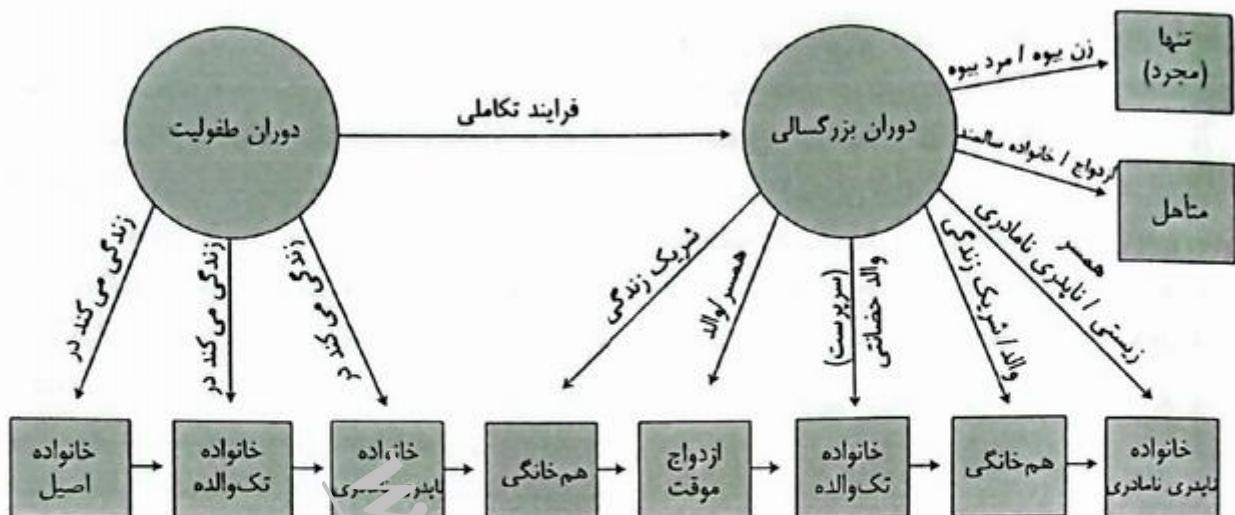
۱. افرادی که خانواده را تشکیل می‌دهند
۲. روابط بین آنها
۳. تعامل بین اعضای خانواده
۴. تعامل با سایر سیستم‌های اجتماعی

ساختارها و هنجارهای خانواده‌ها در سراسر جهان، سرعت بالایی در حال تغییر و تحول هستند. امروزه در مواجهه با اینکه مدل سنتی خانواده هسته‌ای، تنها مدل پسندیده است دیگر توافق عمومی وجود ندارد و البته هیچ مدل خاصی خانواده یا ساختار خانواده وجود ندارد؛ مثلاً یک مادر نوجوان سپریست می‌تواند تداعی کننده یک مادر نوجوان ازدواج نکرده با یک نوزاد (حاملگی ناخواسته)، مادر مطلق با یک یا چند کودک، یا یک زن مجرد و شاغل باشد که در اوآخر ۳۰ سالگی تصمیم به سپریستی از یک کودک گرفته است. ساختار خانواده در طول زمان تغییر می‌کند، اصلاح می‌شود. هر فردی ممکن است در طول دوره زندگی خود، انواع مختلف خانواده را تجربه کند (شکل ۱-۱). ممکن است یک کودک، سال‌های تکوینی و اولیه زندگی خود را در یک خانواده اصیل^۱ (مادر، پدر، خواهر، برادر) مداخلات پرستاری به همراه آموزش و مشاوره مناسب با نیازهای یادگیری خانواده می‌تواند موجب ارتقای عملکرد حفاظت از سلامتی خانواده گردد. زمینه فرهنگی خانواده و نیازهای سواد بهداشتی فردی، ارتباط نزدیکی با نیازهای

عملکردهای خانواده رفتارها و شیوه‌هایی است که خانواده‌ها برای رفع نیاز (الف) هر یک از اعضای خانواده (ب) خانواده به صورت کلی و (ج) روابط‌شان با جامعه انجام می‌دهند. در طول تاریخ، خانواده‌ها عملکردهای زیر را انجام می‌داده‌اند:

۱. عملکرد اقتصادی. درآمد خانواده بخش مهمی از اقتصاد خانواده است، اما مصرف‌گرا بودن خانواده، مدیریت مالی، مسکن، بیمه، بازنیستگی و پس‌انداز نیز با این امر در ارتباطند. اقتصاد خانواده بر اقتصاد کشور تأثیر می‌گذارد ضمن اینکه بازتابی از اقتصاد کشور می‌باشد.
۲. عملکرد تولیدی‌مثل. بقای هر جامعه‌ای با الگوها و میزان تولیدی‌مثل آن جامعه ارتباط دارد به طور سنتی خانواده‌ها با عملکرد بیولوژیکی تولیدی‌مثل شکل می‌گرفتند. امروزه، عملکرد تولیدی‌مثل در خانواده از ساختار سنتی خانواده بسیار بیشتر از گذشته جدا شده است، زیرا کودکان خارج از ساختارهای سنتی خانواده متولد می‌شوند.
۳. عملکرد اجتماعی‌کردن. انتظار عمدۀ از خانواده‌ها آن است که مسؤولیت تربیت کودکان شان را برای سازگاری با جامعه و ورود آنها به دنیای بزرگ‌سالان برعهده بگیرند. علاوه بر این، خانواده‌ها فرهنگ‌شان از جمله اعمال مذهبی و معنویت را نیز بدین ترتیب منتشر می‌کنند.
۴. عملکرد عاطفی. خانواده‌ها مرزها و اختارهای را تدارک می‌بینند که حس تعلق و هویت را برای فرد فرد اعضای خانواده و نسبت به کل خانواده معرفی می‌کند. هدف از عملکرد عاطفی، یادگیری، بیاره روابط انسانی متقابل و صمیمانه، یادگیری درباره روابط وابستگی و اتکا و نحوه پرورش نسل‌های آینده می‌باشد.
۵. عملکرد مراقبت سلامتی. یک فرد در خانواده خود با مفاهیم سلامتی، ارتقای سلامتی، حفظ سلامتی، پیشگیری از بیماری و کنترل بیماری آشنا می‌شود و آنها را یاد می‌گیرد. اعضای خانواده به طور غیررسمی از عضو بیمار خانواده مراقبت کرده و منبع اولیه حمایتی برای همیگر هستند.

¹ family of origin (خانواده اصلی، یا خاستگاه)

شکل ۲-۱ تجربیات یک فرد از زندگی خانواده

در تصویب سیاست‌های اجتماعی مؤثر در کاهش بار خانواده‌ها عمل کنند؛ مثلاً اقداماتی برای افزایش دسترسی به سرتیفیکت مناسب برای کودکان می‌تواند منجر به کاهش بیزالمی و عاطفی برای بسیاری از خانواده‌های تک والد و شاغل هنگام نیاز به مراقبت برای فرزندان بیمارشان گردد.

نقش‌های خانواده

در هر خانواده‌ای، بدون توجه به ساختار، بنا به موقعیتی که فرد در خانواده دارد، یکسری نقش‌ها از او انتظار می‌رود. نای^۱، پس از مرور متون مربوط به خانواده، هشت نقش مرتبط با موقعیت و سمت همسر/شريك زندگی را شناسایی کرد: فراهم‌کننده، خانه‌دار، مراقبت از کودک، اجتماعی کردن فرزند، جنسی، درمانی، تفریحی و خویشاوندی. از سایر نقش‌های مؤثر بر خانواده می‌توان به نقش مراقبت‌کننده و نقش بیمار هنگام ابتلای فرد به بیماری اشاره کرد. به طور سنتی نقش فراهم‌کننده را شوهر به عهده می‌گیرد، در حالی که نقش خانه‌داری، مراقبت از کودک و سایر نقش‌های مراقبتی بر عهده زنان است. گرچه با تغییرات اجتماعی و دگرگونی‌های رخداده در ساختار خانواده‌ها، این‌گاه سنتی نقش‌ها در بسیاری از خانواده‌ها دیگر عملی نیست. خانواده‌ها با نقش‌های جنسیتی، نسل‌ها و موقعیت و جایگاه فرد در خانواده شکل می‌گیرند (مثلاً بچه وسطی، مادر، پدر، ناخواهری، دختر خواهر یا برادر و پدر بزرگ).

سبزی کند، سپس به دنبال طلاق والدین، چند سالی را در خانواده تک والد بگذراند و بعد از ازدواج تک والدی که حضانت او را بر عهده دارد، ارتباط با نایبردی - نامادری را تجربه کند.

احتمال دارد این کودک در بزرگسالی نیز انواع بیشتری از خانواده را تجربه کند: هم خانگی در زمان تحصیل،

دانشگاه و سپس ازدواج موقت در زمان کار کردن. مثل سفری، این شخص هم ممکن است طلاق بگیرد، دویت والد تک‌سپریست شود. سرانجام احتمال دارد با فرزند شریک زندگی هم خانه شود و در نهایت این‌گاه به عنوان شریک زندگی هم خانه شود و در نهایت این‌گاه دیگری که چند بچه نیز دارد، ازدواج کند. بالعده از این‌گاه می‌تواند خانواده، ممکن است این زن، بیوه‌ای شود. بنابراین پرستاران با خانواده‌های مختلفی کار می‌کنند که هر یک می‌بین ساختار متفاوتی از زندگی می‌باشد.

در قرن ۲۱، خانواده‌ها، چشم‌اندازهای بی‌شماری دارند. ساختارهای جدید خانواده که هم‌اکنون تجربی/آزمایشی هستند، هر روزه به عنوان خانواده‌های طبیعی و متعارف شکل می‌گیرند (برای مثال خانواده‌هایی که ارتباطشان از طریق پیوند خونی یا ازدواج نیست؛ اما اعضای آن، توجه، عشق، صمیمیت و تعامل مورد نیاز همه افراد برای تجربه یک زندگی با کیفیت را در اختیار هم‌دیگر قرار می‌دهند).

پرستارانی که از انواع ساختارهای خانواده به خوبی مطلع باشند، می‌توانند نیازهای خاص خانواده‌های منحصر به فرد را شناسایی کرده و مراقبت‌هایی بالینی مناسبی را برای ارتقای بهبود پذیری آنها ارایه کنند و به عنوان عامل تغییر

امروزه نگرش‌های مربوط به قوانین انعطاف‌ناپذیر نقش‌های جنسیتی (چه کسی چه کاری را انجام دهد)، تا حدودی تغییر کرده است، اما تحقیقات نشان می‌دهند که در واقعیت، تغییرات کمی رخ داده است و هنوز هم در بسیاری از خانواده‌ها نقش‌ها براساس جنسیت اعضا ایفا می‌گردد؛ مثلاً طبق نتایج یکی از تحقیقات، ۷۰٪ مادران شاغلند، اما همچنان ۸۰٪ از مراقبت کودکان و وظایف خانه‌داری را بر عهده دارند. مردان در انجام کارهای منزل و مراقبت از کودک نسبت به قبل مشارکت بیشتری دارند، اما این مسؤولیت همچنان تا حد زیادی بر عهده زنان می‌باشد.

در هر خانواده، اعضا باید در مورد روش‌های مشارکت در کار و تقسیم کار تصمیم بگیرند، بهتر است در مورد نقش‌ها، محول کردن وظایف و بر عهده گیری و تقبل نقش‌ها گفتگو شود.

پس از تقبل نقش‌ها توسط اعضای خانواده، با تغییر خانواده طی زمان و در چرخه زندگی، مجددًا تقسیم کار صورت می‌گیرد. برای مثال ممکن است اعضای خانواده پس از تولد یا مرگ یکی از اعضاء قادر به ایفای نقش خود نباشند، بنابراین تخصیص مجدد نقش‌ها ضرورت می‌باشد.

نقش فراهم‌کننده

در چند دهه اخیر این نقش دچار تغییرات چشمگیر شده است؛ با اینکه سابقاً مردان، نان‌آور اصلی خانواده بوده‌اند به طور قابل ملاحظه‌ای این نقش تغییر کرده است. در دنیا امروزی بسیاری از خانواده‌ها برای تأمین سرهای اساسی خود، به بیش از یک درآمد نیاز دارند. از عوامل مؤثر بر نیاز به درآمد بیشتر، می‌توان به افزایش بعداد خانواده‌هایی اشاره کرد که حقوق بگیرندارند یا افزایش خانواده‌هایی که حمایت مالی آنها فقط از طریق شخص دیگری به جز مرد خانواده صورت می‌گیرد. شرایط کار برای زنان و مردان به طور روزافزونی استرس‌زا شده است و وظایف کارهای بیرونی به میزان زیادی در تضاد با ایفای نقش‌های خانوادگی است.

نقش‌های خانه‌داری و مراقبت از کودک

امروزه بسیاری از زنان برای متعادل کردن نقش فراهم‌کننده و سایر نقش‌های خانوادگی به میزان زیادی متتحمل فشار نقشی می‌شوند. اکثر مسؤولیت‌های خانه‌داری و مراقبت از

کودکان همچنان بر دوش خانم‌های شاغل است. لکن که زنان شاغل (در بیرون از منزل) همچنان ۸۰٪ از وظایف خانه‌داری و مراقبت از کودک را انجام می‌دهند که نقش‌های شوهران در مراقبت از کودک رو به افزایش لذت اما کانون توجه مردان به جای تأمین نیازهای اصلی کودک بیشتر معطوف بازی کردن با آنهاست. زنان همچنان رفع نیازهای مراقبت سلامتی همه اعضای خانواده را جذب فرزندان و مردان، نقش اصلی را بر عهده دارند.

نقش اجتماعی کردن

در رابطه با اجتماعی کردن فرزندان، انتظارات نقشی درجه دهنده گذشته، مساوات طلب‌تر شده است. اجتماعی کردن شامل مواد، همچون شیوه یادگیری کودکان برای تعامل با دیگران، سرافیت از خودشان، ایجاد مرزهایی در برق‌لای ارتباط با خانواده گسترده، همتایان یا دیگران و ایفای نقش شهرهوندی در جامعه بزرگتر می‌شود خانواده‌ها بالمردم اهمیاتی، هدایت کردن، برقراری انبساط و مشاوره با فرزندان‌شان، نقش‌های اصلی اجتماعی کردن را بر عهده دارند. هرچند دخالت هر دو والد به تکامل سالم کودک کمک می‌کند، روابط پدر - فرزند از لحاظ کافی با روابط مادر - فرزند فرق می‌کند. مادران سهم بیشتری از مسئولیت اجتماعی کردن کودکان را بر عهده دارند.

نقش بیمار

افراد، رفتارهای سلامتی و بیماری را در خانواده خود بدهی گیرند. رفتارهای سلامتی با پیشگیری اولیه از بیماریهای مرتبط است و شامل فعالیت‌های ارتقای سلامت برای کاهش استعداد ابتلا به بیماری‌ها و اقداماتی برای کاهش تأثیرات بیماری‌های مزمن می‌شود. وقتی یکی از اعضا خانواده بیمار می‌شود، این فرد رفتارهای مختلفی از بیماری را نشان می‌دهد به عبارتی او نقش بیمار را ایفا می‌کند پارسونز (۱۹۵۱) چهار ویژگی کلاسیک از فرد بیمار به صورت زیر تعریف می‌کند:

۱. هنگام بیماری، فرد به طور موقت از نقش‌های خانوادگی و اجتماعی خود معاف می‌شود هر قدر شدت بیماری بیشتر باشد، فرد از وظایف نقشی خود می‌فرماید می‌گردد.

۲. به طور کلی، فرد بیمار را مسؤول بیمارشدنش نمی‌داند.
۳. از فرد بیمار انتظار می‌رود برای خوب شدن خود اقداماتی انجام دهد، بنابراین برای سالم و خوب شدن اجبار وجود دارد.

۴. از بیمار انتظار می‌رود که به دنبال بهترین مراقبت‌های پزشکی حرفه‌ای باشد و از توصیه‌های پزشکی در مورد چطور خوب شدن تعیت کند.

تحقیقات بسیاری در مورد مفاهیم نظری نقش بیمار انجام شده است. برخی از نقدهای تئوری عبارتند از:

۱. بعضی از افراد، نقش بیماری را نمی‌پذیرند.

۲. بعضی از افراد مثل الکلی‌ها یا مبتلایان به ایدز به خاطر بیماری‌شان مورد سرزنش قرار می‌گیرند.

۳. گاهی اوقات، افراد مبتلا به بیماری‌های مزمن برای خوب شدن تشویق به مستقل شدن می‌شوند.

صرف نظر از بحث‌های مربوط به نقش بیمار، اعضای خانواده به بیماری‌های حاد و مزمن مبتلا می‌شوند. هر خانواده‌ای براساس روند فعالیت‌های خانواده خود، نقش بیمار را به طور متفاوتی تعریف می‌کند. اکثر افراد بیمار نیاز به مراقبت در سطوح مختلف دارند؛ پس یک نفر باید نقش مراقبت‌کننده را در خانواده بر عهده گیرد. نقش مراقبت‌کنندگی از یک کار ساده مثل خرید سوب مرغ تا خرید داروها از داروخانه‌ی سر راه، هنگام برگشت به منزله تا مراقبت ۲۴ ساعته می‌تواند متفاوت باشد. وقتی، یکی از اعضای خانواده بیمار می‌شود یا صدمه می‌بیند، سوز هم زنان بیشترین نقش را در مراقبت از این افراد بر عهده دارند.

۲. فشار، تضاد و تزايد نقشی

آنچه در تعریف موقعیت موجب ابهام در تشخیص معاشر فرد در یک موقعیت خاص می‌شود. تغییرات مکرر در ساختارهای خانوادگی و نقش‌های جنسیتی به معنای آن است که اعضا بیش از پیش با موقعیت‌هایی مواجه می‌شوند که راهنمایی برای عمل ندارند. تک والدین، ناپدری/نامادری، پدران غیر حضوری یا هم‌خانه‌ها هر روز با شرایطی مواجه می‌شوند که هیچ هنجاری برای آن موقعیت وجود ندارد؛ مثلاً ناپدری/نامادری چه حقی برای تربیت فرزند همسر خود دارد؟ آیا از پدری که حضور ندارد، می‌توان انتظار آموزش به کودک را داشت؟

صرف نظر از اینکه این مسائل واقعی و قابل توجهند یانه، آنها روزانه در برخورد با افراد پیرامون خود با چالش‌هایی روبرو هستند. بعضی از آنها از موقعیت موجود کناره‌گیری می‌کنند و برخی دیگر وقتی نمی‌دانند چگونه باید عمل کنند، تصمیم به تعریف مجدد موقعیت موجود می‌گیرند؛ برای مثال یک خانواده غیرسترنی که می‌خواهد طبق خانواده‌های سنتی عمل کند، در مواردی همچون بررسی اینکه چه کسی باید در تصمیم‌گیری‌های خانوادگی مشارکت داشته باشد و چه کسی نباید دخالت کند، احتمالاً دچار تضاد می‌شود. وقتی راه حلی برای مسئله پیدا نشود

وقتی یکی از اعضای خانواده بیمار می‌شود نقش‌های خانوادگی تحت تأثیر قرار می‌گیرند و البته بعضی نقش‌ها بیش از سایر نقش‌ها تحت تأثیر قرار می‌گیرند؛ مثلاً در اینگونه موارد معمولاً نقش مراقبت‌دهنده به سایر نقش‌های زنان اضافه می‌شود. پرستاران از طریق گفتگو به کشف فشار نقشی، تضاد نقشی و تزايد نقشی پرداخته و بدین

1. Role strain
2. Conflict
3. Overload